

Beställarens roll inför klimatmålet 2030

Under en lång period har klimatförändringarna och miljömedvetenheten varit ett aktuellt fokusämne i samband med de förhöjda koncentrationerna av växthusgaser i atmosfären. En betydande del av problemet är växthusgasutsläppen som orsakas av byggbranschen. För att minska byggbranschens påverkan har flera aktörer i bygg- och anläggningssektorn i Sverige signerat sitt intresse att jobba mot ett klimatmål, nämligen halvering av utsläppsnivåerna till 2030 jämfört med det år 2015. Egentligen är målet att nå nettoutsläpp år 2045 därav har byggbranschen tagit fram en färdplan med delmål att till år 2030 ska utsläppen ha minskat med 50% i jämförelse med utsläppen år 2015 (Fossilfritt Sverige 2021). Samtliga aktörer i byggkedjan bör vara intresserade och ta sitt delansvar utifrån sina förutsättningar och allt de har rådighet över (LFM30 2022). Till de aktörer tillhör byggherren som är beställaren när denne beställer ett projekt eller arbete, vilket detta arbete fokuserar på. I byggindustrin spelar byggherren en stor roll i minskning av växthusgasutsläppen eftersom denne sätter krav på vad en godkänd entreprenad kommer att innebära. Om rätt krav sätts tidigt vid upphandlingskedet har man redan uppnått en stor del av målet.

Ett antal intervjuer med fem nordiska privata och offentliga beställare inom bygg- och anläggningssektorn har visat att en beställare har en tung roll att driva och leda fram miljöarbetet. Det kräver dock bra samarbete och kommunikation mellan samtliga aktörer i byggprocessen. Beställaren ska ställa tydliga och välgenomtänkta krav i upphandlingen för att ge större utrymme för mjuka parametrar som exempelvis kvalitet, teknisk kompetens samt tidigare erfarenheter. Detta för att ändra standarden att man väljer det billigaste alternativet som oftast inte är det mest klimatsmarta. På så sätt uppmuntrar beställaren entreprenören till att förbättra och utöka sin kunskap och kompetens för att utvärdera och studera förfrågningsunderlaget ännu noggrannare än vanligtvis. Detta enligt Olander och Widen ger entreprenören kompetensen till att möjligtvis föreslå sina egna lösningar som kanske är mer optimala (Olander & Widén 2007).

Krav som ställs av myndigheter, som Boverkets miljödeklaration som i detta fall tvingar beställarna att klimatdeklarera sina byggnader, har en stor betydelse för beställarens arbete mot klimatmålet. Hur Lagen om Offentlig Upphandling utnyttjas för att beställaren ska kunna upphandla med entreprenörer som uppfyller sina miljökrav anses spela en viktig roll i klimatfrågan. I litteraturstudien diskuteras initiativ och plattformar som skapades för att förbättra och underlätta miljömålen som Fossilfritt Sverige och LFM30.

För att ha kontroll över ett projekts utsläppsnivå kan beställaren använda sig av LCA, Boverkets verktyg eller LFM30s egna guidelines beroende på beställarens kompetens. Vissa beställare gör enkla beräkningar med hjälp av LCA medan andra följer LFM30s guidelines eller Boverkets verktyg vilka är lite mer komplicerade.

Studien visade dessutom att det finns ett långsiktighetsperspektiv i byggbranschen eftersom det alltid kommer nya krav och initiativ som gör det svårt för oseriösa företag som saknar ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv att konkurrera i denna bransch. Vissa respondenter nämner även att det är kopplat till hur anbud är vunna. Är det genom LOU, Lagen om Offentlig Upphandling, är det alltid anbud med lägsta priset som vinner (Olander & Widén 2007). Detta

vänder åter igen till beställaren och sina krav i upphandlingarna. Ställer beställaren rätt miljökrav är det den billigaste offerten, som uppfyller miljökraven, som vinner i slutändan.